

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

11. juli 2024*

»Præjudiciel forelæggelse – samarbejde på det civil- og handelsretlige område – forordning (EF) nr. 1393/2007 – forkyndelse af retslige og udenretslige dokumenter – søgsmål med påstand om erstatning for skade forårsaget af en praksis, der er forbudt i henhold til artikel 101, stk. 1, TEUF og artikel 53 i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde – forkyndelse af det indledende processkrift på sagsøgtets datterselskabs adresse – forkyndelsens gyldighed – Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – artikel 47 – ret til en effektiv domstolsbeskyttelse«

I sag C-632/22,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Tribunal Supremo (øverste domstol, Spanien) ved afgørelse af 7. oktober 2022, indgået til Domstolen den 10. oktober 2022, i sagen

Volvo AB

mod

Transsaqui SL,

procesdeltager:

Ministerio Fiscal,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, E. Regan, Domstolens præsident, K. Lenaerts, som fungerende dommer i Femte Afdeling, og dommerne M. Ilešič (refererende dommer), I. Jarukaitis og D. Gratsias,

generaladvokat: M. Szpunar

justitssekretær: fuldmægtig N. Mundhenke,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 18. oktober 2023,

* Processprog: tysk.

efter at der er afgivet indlæg af:

- Volvo AB ved abogada N. Gómez Bernardo,
 - Transsaqui SL ved abogados J. Bonet Martínez, J. Bonet Sánchez og A. Penalba Ferrer samt procurador F. Pérez Cruz,
 - den spanske regering ved L. Aguilera Ruiz, som befuldmægtiget,
 - den tjekkiske regering ved A. Edelmannová, M. Smolek og J. Vlácil, som befuldmægtigede,
 - Europa-Kommissionen ved S. Baches Opi, M. Domecq og S. Noë, som befuldmægtigede,
- og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 11. januar 2024, afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«), sammenholdt med artikel 101 TEUF og chartrets artikel 53.
- 2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Volvo AB og Transsaqui SL vedrørende den skade, som sidstnævnte har lidt som følge af en overtrædelse af artikel 101 TEUF og artikel 53 i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde af 2. maj 1992 (EFT 1994, L 1, s. 3, herefter »EØS-aftalen«), som blev begået af flere lastbilproducenter, herunder Volvo.

Retsforskrifter

EU-retten

Forordning (EF) nr. 1393/2007

- 3 2., 8., 11., 12., 16. og 17. betragtning til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1393/2007 af 13. november 2007 om forkyndelse i medlemsstaterne af retslige og udenretslige dokumenter i civile og kommercielle sager (forkyndelse af dokumenter) og om ophævelse af Rådets forordning (EF) nr. 1348/2000 (EUT 2007, L 324, s. 79) var affattet således:
 - »(2) For at det indre marked kan fungere tilfredsstillende, er det nødvendigt at forbedre og fremskynde fremsendelsen af retslige og udenretslige dokumenter i civile og kommercielle sager til forkyndelse mellem medlemsstaterne.

[...]

(8) Denne forordning bør ikke finde anvendelse på forkyndelse af et dokument over for en parts godkendte repræsentant i den medlemsstat, hvor retssagen finder sted, uanset partens bopæl.

[...]

(11) For at forenkle fremsendelse og forkyndelse af dokumenter mellem medlemsstaterne bør de formularer, der er fastlagt i bilagene til denne forordning, anvendes.

(12) Den modtagende instans bør under anvendelse af formularen give adressaten skriftlig underretning om, at han kan nægte at modtage det dokument, der skal forkyndes, i forbindelse med forkyndelsen eller ved at returnere dokumentet til den modtagende instans senest en uge efter, hvis det ikke er affattet enten på et sprog, som han forstår, eller på det officielle sprog eller et af de officielle sprog på forkyndelsesstedet. [...]

[...]

(16) For at lette domstolsadgangen bør omkostningerne ved benyttelse af en stævningsmand eller en person, der er kompetent efter modtagerstatens lovgivning, beregnes efter et enhedsgebyr, der på forhånd fastsættes af den pågældende medlemsstat i overensstemmelse med principperne om proportionalitet og ikke-forskelsbehandling. Kravet om et enhedsgebyr berører ikke medlemsstaternes mulighed for at fastsætte forskellige gebyrer for forskellige kategorier af forkyndelse, forudsat at de overholder disse principper.

(17) Hver medlemsstat bør have adgang til at lade dokumenter forkynde for personer, der er bosat i en anden medlemsstat, direkte med posten ved anbefalet brev med modtagelsesbevis eller tilsvarende.«

4 Denne forordnings artikel 1 med overskriften »Anvendelsesområde« bestemte følgende i stk. 1 og 2:

»1. Denne forordning finder anvendelse i civile og kommercielle sager, hvor et retsligt eller udenretsligt dokument skal sendes fra en medlemsstat til en anden for at blive forkyndt dér. Den omfatter i særdeleshed ikke spørgsmål vedrørende skat, told eller administrative anliggender eller statens ansvar for handlinger og unkladelser under udøvelse af statsmagt (acta jure imperii).

2. Denne forordning finder ikke anvendelse, når adressen på den person, for hvem dokumentet skal forkyndes, ikke er kendt.«

5 Nævnte forordnings artikel 5 med overskriften »Oversættelse af dokumenter« havde følgende ordlyd:

»1. Rekvirenten skal af den fremsendende instans, som han overdrager dokumentet til med henblik på fremsendelse, underrettes om, at adressaten kan nægte at modtage dokumentet, hvis det ikke er affattet på et af de i artikel 8 omhandlede sprog.

2. Rekvirenten afholder eventuelle udgifter til oversættelse, der er påløbet forud for dokumentets fremsendelse, med forbehold af en eventuel senere afgørelse truffet af retten eller den kompetente myndighed om, hvem disse udgifter påhviler.«

6 Forordningens artikel 8 med overskriften »Mulighed for at nægte at modtage dokumentet« fastsatte i stk. 1:

»Den modtagende instans underretter under anvendelse af formularen i bilag II adressaten om, at han kan nægte at modtage det dokument, der skal forkyndes, i forbindelse med forkyndelsen eller ved at returnere dokumentet til den modtagende instans senest en uge efter, hvis det ikke er affattet på eller ledsaget af en oversættelse til et af følgende sprog:

- a) et sprog, som adressaten forstår, eller
- b) modtagerstatens officielle sprog eller, hvis der er flere officielle sprog i den pågældende medlemsstat, det officielle sprog eller et af de officielle sprog på det sted, hvor forkyndelsen skal finde sted.«

7 Artikel 11 i forordning nr. 1393/2007 med overskriften »Omkostninger i forbindelse med forkyndelsen« bestemte i stk. 2, andet afsnit:

»Omkostninger i forbindelse med benyttelse af en stævningsmand eller en person, der er kompetent efter modtagerstatens lovgivning, skal svare til ét enkelt fast gebyr, som den pågældende medlemsstat på forhånd har fastsat, og som stemmer overens med principperne om proportionalitet og ikke-forskelsbehandling. Medlemsstaterne meddeler [Europa-]Kommissionen sådanne faste gebyrer.«

8 Denne forordnings artikel 14 var affattet således:

»Hver medlemsstat har adgang til at lade retslige dokumenter forkynde for personer, der er bosat i en anden medlemsstat, direkte med posten ved anbefalet brev med modtagelsesbevis eller tilsvarende.«

9 Nævnte forordnings artikel 19 med overskriften »Sagsøgte, der ikke giver møde« bestemte i stk. 1:

»Når en stævning eller et tilsvarende dokument har skullet sendes til en anden medlemsstat med henblik på forkyndelse efter denne forordning, og sagsøgte ikke er mødt, må dommeren ikke afgøre sagen, før det er fastslået:

- a) at dokumentet er forkyndt ved anvendelse af en af de fremgangsmåder, der har hjemmel i modtagerstatens lovgivning for forkyndelse af dokumenter i indenlandske sager for personer, som opholder sig på dens territorium, eller
- b) at dokumentet faktisk er afleveret til sagsøgte eller på hans bopæl i overensstemmelse med en anden fremgangsmåde, som har hjemmel i denne forordning

og at forkyndelsen eller afleveringen i hvert af disse tilfælde har fundet sted i så god tid, at sagsøgte har kunnet varetage sine interesser under sagen.«

Forordning (EU) nr. 1215/2012

- 10 Artikel 7 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EUT 2012, L 351, s. 1) bestemmer:

»En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges i en anden medlemsstat:

[...]

2) i sager om erstatning uden for kontrakt, ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået eller vil kunne foregå

[...]«

- 11 Denne forordnings artikel 28, stk. 2 og 3, bestemmer:

»2. Retten udsætter sagen, indtil det er fastslået, at sagsøgte har haft mulighed for at modtage det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument i så god tid, at sagsøgte har kunnet varetage sine interesser under sagen, eller at alle hertil fornødne foranstaltninger har været truffet.

3. Artikel 19 i [forordning nr. 1393/2007] anvendes i stedet for nærværende artikels stk. 2, såfremt det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument skal fremsendes fra en medlemsstat til en anden i medfør af nævnte forordning.«

- 12 Artikel 45, stk. 1, i forordning nr. 1215/2012 fastsætter:

»Efter anmodning fra en berettiget part afslås anerkendelse af en retsafgørelse:

[...]

b) såfremt det er en udeblivelsesafgørelse, og det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument ikke var blevet forkyndt for sagsøgte i så god tid og på en sådan måde, at sagsøgte kunne varetage sine interesser under sagen, medmindre sagsøgte undlod at tage skridt til at anfægte retsafgørelsen, selv om vedkommende havde mulighed for at gøre det

[...]«

- 13 Denne forordnings artikel 63, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Selskaber og andre juridiske personer har ved anvendelsen af denne forordning bopæl det sted, hvor de har:

a) deres vedtægtsmæssige hjemsted

b) deres hovedkontor, eller

c) deres hovedvirksomhed.«

Spansk ret

- 14 Artikel 155 i Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (lov nr. 1/2000 om civil retspleje) af 7. januar 2000 (BOE nr. 7 af 8.1.2000) fastsætter:

»1. Når parterne ikke er repræsenteret af en procesfuldmægtig, eller når der er tale om den første tilsigelse af sagsøgte, foretages forkyndelsen ved fremsendelse til parternes bopæl eller hjemsted.
[...]

2. Sagsøgerens bopæl eller hjemsted er det, der er anført begæringen, stævningen eller anmodningen om at indlede en procedure. Sagsøgeren udpeger med henblik på den første tilsigelse ligeledes som sagsøgtes bopæl et eller flere af de steder, der er omhandlet i næste [stykke]. Hvis sagsøgeren udpeger flere steder som bopæl, skal den pågældende angive den rækkefølge, hvori forkyndelsen ifølge denne person kan foretages gunstigt.

[...]

3. Med henblik på forkyndelse kan som bopæl eller hjemsted udpeges den adresse, der er opført i det kommunale register eller den adresse, der er officielt registreret til andre formål, såvel som den adresse, der er opført i det officielle register eller i erhvervssammenslutningers publikationer for henholdsvis virksomheder og andre enheder eller for personer, der udøver et erhverv, for hvilket de er forpligtet til at være medlem af en erhvervssammenslutning. Med henblik herpå kan også stedet for den erhvervsmæssige beskæftigelse eller det sted, hvor arbejdet jævnlige udføres, udpeges som bopæl eller hjemsted.

[...]

Hvis søgsmålet er rettet mod en juridisk person, kan også angives bopælen eller hjemstedet for enhver, der optræder som erhvervsvirksomhedens administrerende direktør, forretningsfører eller befuldmægtigede eller som medlem af eller formand for bestyrelsen for enhver sammenslutning.

[...]«

- 15 Denne lovs artikel 510, stk. 1, har følgende ordlyd:

»En endelig dom kan gøres til genstand for revision:

[...]

4) Hvis dommen uretmæssigt er opnået under tvang, vold eller en svigagtig handling.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 16 Den 19. juli 2016 vedtog Kommissionen afgørelse C(2016) 4673 om en procedure i henhold til artikel 101 [TEUF] og artikel 53 i EØS-aftalen (sag AT.39824 – Lastbiler), af hvilken et resumé blev offentliggjort i *Den Europæiske Unions Tidende* den 6. april 2017 (EUT 2017, C 108, s. 6). Volvo var blandt adressaterne for denne afgørelse.

- 17 Ved nævnte afgørelse konstaterede Kommissionen, at 15 lastbilproducenter, herunder Volvo, havde deltaget i et kartel i form af en samlet og vedvarende overtrædelse af artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53 vedrørende hemmelige aftaler om prisfastsættelse, forhøjelse af bruttopriserne på mellemte og tunge lastbiler i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS) samt tidsrammen for indførelsen af teknologi for emissionskontrol, der er pålagt ved standarderne Euro 3 til Euro 6, og overvæltning af omkostningerne hertil på kunderne.
- 18 Det blev for så vidt angår Volvo fastslået, at denne overtrædelse havde fundet sted fra den 17. januar 1997 til den 18. januar 2011.
- 19 Den 12. juli 2018 anlagde Transsaqui, som i 2008 havde købt to lastbiler af mærket Volvo, et erstatningssøgsmål mod Volvo ved Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Valencia (handelsret nr. 1 i Valencia, Spanien) med påstand om erstatning for den skade, som selskabet angiveligt havde lidt som følge af det kartel, der var blevet konstateret i den afgørelse af 19. juli 2016, der er omtalt i nærværende doms præmis 16, svarende til en meromkostning, som selskabet anslog til 24 420,69 EUR.
- 20 I stævningen angav Transsaqui, at Volvos hjemsted var beliggende i Göteborg (Sverige), idet selskabet præciserede, at tilsigelsen skulle forkyndes på denne virksomheds datterselskabs hjemsted i Spanien, nemlig Volvo Group España SAU (herefter »Volvo España«), i Madrid (Spanien).
- 21 Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Valencia (handelsret nr. 1 i Valencia) fastslog, at søgsmålet kunne antages til realitetsbehandling, og med henblik på at tilsige Volvo til at møde i sagen og besvare stævningen fremsendte denne handelsret et anbefalet brev til Volvo Españas hjemsted med en kopi af stævningen og de dokumenter, som var vedlagt denne. Modtagelsen af dette brev blev nægtet, og en håndskrevet note med angivelse af Volvos adresse i Sverige blev anført herpå.
- 22 Under et retsmøde for denne handelsret afgav Transsaqui indlæg, hvori dette selskab kvalificerede Volvo Españas nægtelse af at modtage den tilsigelse, der var rettet mod Volvo, som en forhalingsmanøvre i ond tro og gjorde gældende, at eftersom Volvo España var helejet af Volvo, udgjorde de sammen en enkelt virksomhed i konkurrenceretlig forstand.
- 23 Den 22. maj 2019 traf nævnte handelsret en afgørelse, hvorved den på grundlag af princippet om »virksomhedsenhed« accepterede, at Volvo modtog tilsigelsen på datterselskabets hjemsted i Spanien. Med henblik på at foretage denne tilsigelse sendte Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Valencia (handelsret nr. 1 i Valencia) en anmodning om retligt samarbejde til retsinstanterne i Madrid.
- 24 Den 5. september 2019 forsøgte disse at tilsige Volvo på Volvo Españas adresse. En advokat, som præsenterede sig som juridisk repræsentant for Volvo España, nægtede imidlertid forkyndelsen, idet han gjorde gældende, at denne forkyndelse skulle foretages på Volvos hjemsted i Sverige.
- 25 Den 30. oktober 2019 blev tilsigelsen ved et nyt forsøg på forkyndelse på Volvo Españas adresse rent faktisk overgivet til en person, der identificerede sig som tilhørende Volvo Españas juridiske tjeneste.

- 26 Efter hvert forsøg på forkyndelse tilsendte Volvo España Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Valencia (handelsret nr. 1 i Valencia) en skrivelse med angivelse af grundene til, at denne virksomhed ikke accepterede at modtage en tilsigelse rettet til Volvo.
- 27 Heri anførte virksomheden bl.a.:
- Volvo España er en særskilt juridisk person i forhold til Volvo, har ikke egenskab af administrator for denne og har ikke beføjelser til at modtage forkyndelser på vegne af en anden enhed.
 - I henhold til spansk procesret skal Volvo tilsiges på sit hovedkontor.
 - Når sagsøgte er hjemmehørende i en anden medlemsstat i Den Europæiske Union, skal forkyndelsen ske i overensstemmelse med forordning nr. 1393/2007.
 - Sagsøgeren kan ikke anvende en alternativ adresse uden forbindelse til sagsøgte, og en sådan adfærd udgør en svigagtig manøvre, som i henhold til artikel 45, stk. 1, litra b), i forordning nr. 1215/2012 desuden kan medføre manglende anerkendelse i en anden medlemsstat af en udeblivelsesafgørelse i forhold til sagsøgte.
- 28 Eftersom Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Valencia (handelsret nr. 1 i Valencia) fandt, at tilsigelsen var blevet gyldigt forkyndt for Volvo, og at denne virksomhed ikke var mødt i sagen inden for den fastsatte frist, erklærede denne handelsret virksomheden for udebleven og indkaldte parterne til det indledende retsmøde, der foreskrives i spansk procesret, med henblik på at fastlægge sagens rammer og anmode om bevisoptagelse. Denne handelsret forsøgte at forkynde denne afgørelse til Volvo på Volvo Españas adresse, men sidstnævnte nægtede atter forkyndelsen og gjorde gældende, at Volvos hovedkontor lå i Sverige.
- 29 Den 26. februar 2020 afsagde handelsretten dom, idet den tog Transsaquis påstand til følge og pålagde Volvo at betale dette selskab en erstatning på 24 420,69 EUR med tillæg af renter til den lovbestemte sats fra datoen for anskaffelsen af lastbilerne samt at betale sagsomkostningerne (herefter »dommen af 26. februar 2020«).
- 30 Denne dom blev forkyndt for Volvo ved anbefalet brev med modtagelsesbevis sendt til Volvo Españas adresse, der accepterede brevet den 10. marts 2020. Volvo España tilsendte imidlertid Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Valencia (handelsret nr. 1 i Valencia) en skrivelse, hvori denne virksomhed anfægtede det forhold, at dommen herved var blevet gyldigt forkyndt for Volvo, samtidig med at virksomheden gentog de argumenter, som den tidligere havde fremført.
- 31 Transsaqui anmodede denne handelsret om at opgøre de sagsomkostninger, som Volvo var blevet pålagt at betale. Nævnte handelsret, som fandt, at dommen af 26. februar 2020 var blevet endelig, opgjorde sagsomkostningerne.
- 32 Ved anbefalet brev med modtagelsesbevis sendt til Volvo Españas adresse indkaldte Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Valencia (handelsret nr. 1 i Valencia) Volvo til et retsmøde om opgørelse med henblik på at give denne virksomhed mulighed for at anfægte de således opgjorte sagsomkostninger. Denne skrivelse blev afleveret til en person, som var til stede på adressen, og som underskrev modtagelsesbeviset.

- 33 Nogle dage senere sendte Volvo España denne handelsret en skrivelse, hvori denne virksomhed af de tidligere anførte grunde anfægtede, at opgørelsen af de sagsomkostninger, der blev tilskrevet Volvo, var blevet forkyndt gyldigt.
- 34 Eftersom Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Valencia (handelsret nr. 1 i Valencia) fandt, at Volvo ikke havde anfægtet sagsomkostningerne inden for den lovbestemte frist, traf denne handelsret afgørelse om godkendelse af opgørelsen heraf til 8 310,64 EUR. Denne afgørelse blev forkyndt for Volvo ved anbefalet brev med modtagelsesbevis sendt til Volvo Españas adresse, hvor den blev accepteret af en person, som var til stede på adressen, og som underskrev modtagelsesbeviset. Efterfølgende tilsendte Volvo España handelsretten en skrivelse, hvori denne virksomhed nægtede, at nævnte afgørelse var blevet gyldigt forkyndt for Volvo.
- 35 Nævnte handelsret tog Transsaquis anmodning om fuldbyrdelse af dommen af 26. februar 2020 til følge og pålagde Volvo inden for ti dage at opgive alle de formuegoder og rettigheder, som denne virksomhed besad, med henblik på beslaglæggelse heraf. De med henblik herpå truffede afgørelser blev forkyndt på Volvo Españas hjemsted den 17. marts 2021.
- 36 Den 15. juni 2021 har Volvo i henhold til artikel 510, stk. 1, nr. 4), i lov nr. 1/2000 om civil retspleje indgivet en anmodning til Tribunal Supremo (øverste domstol, Spanien) om revision af dommen af 26. februar 2020, der var blevet endelig. Til støtte for anmodningen har Volvo gjort gældende, at Transsaqui havde opnået denne dom ved en svigagtig handling. Volvo har tilføjet, at denne virksomhed fik indirekte kendskab til nævnte dom, da afgørelserne om fuldbyrdelse heraf blev forkyndt på Volvo Españas adresse den 17. marts 2021.
- 37 Transsaqui har for sin del gjort gældende, at Volvo handlede i ond tro ved at vælge en uvillig processuel strategi med henblik på presse dette selskab og mange andre sagsøgere, der befandt sig i en sammenlignelig situation, til at hæve deres søgsmål. Selskabet har ligeledes gjort gældende, at Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Valencia (handelsret nr. 1 i Valencia) accepterede, at tilsigelsen og meddelelserne til Volvo blev forkyndt på Volvo Españas adresse af procesøkonomiske hensyn og i overensstemmelse med princippet om »virksomhedsenhed«. Desuden er Volvo Españas nægtelse med den begrundelse, at denne virksomhed og Volvo er særskilte juridiske personer, ugrundet, eftersom disse to selskaber samlet udgør én og samme virksomhed i konkurrenceretlig forstand.
- 38 Den forelæggende ret har taget udgangspunkt i den antagelse, at en økonomisk enhed mellem moderselskabet og dets datterselskab kan begrunde, at dokumenter rettet til førstnævnte kan forkyndes for sidstnævnte, og ønsker nærmere bestemt oplyst, om chartrets artikel 47, sammenholdt med artikel 101 TEUF, skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for, at en tilsigelse for en retsinstans i en medlemsstat, som er rettet til et moderselskab, der har hjemsted i en anden medlemsstat, forkyndes på moderselskabets datterselskabs hjemsted i den medlemsstat, hvor søgsmålet er blevet anlagt, når sidstnævnte selskab ikke har påberåbt sig noget forhold, der udelukker, at der mellem disse to virksomheder er en virksomhedsenhed i konkurrenceretlig forstand.
- 39 Ifølge den forelæggende ret ville den omstændighed, at det i sådanne tilfælde kræves, at forkyndelsen skulle foretages på moderselskabets hjemsted, medføre store omkostninger til oversættelse, som kan vanskeliggøre eller endda hindre udøvelsen af retten til en effektiv domstolsprøvelse for personer, der har lidt skade som følge af overtrædelser af konkurrenceretten, og i alvorlig grad påvirke den effektive virkning af artikel 101 TEUF, for så vidt som et sådant krav kan afskrække mange skadelidte fra at kræve erstatning.

- 40 Når den erstatning, der nedlægges påstand om, er lille, og sagsøgeren er en lille eller mellemstor virksomhed, kan sådanne omkostninger udgøre en alvorlig hindring for retten til en effektiv domstolsprøvelse. Det forholder sig så meget desto mere således, når de procesretlige regler i den pågældende medlemsstat som i det foreliggende tilfælde Spanien foreskriver, at hver part bærer sine egne omkostninger og betaler halvdelen af de fælles omkostninger, hvis påstanden delvist tages til følge.
- 41 Forpligtelsen til at forkynde retslige dokumenter i en anden medlemsstat vil desuden medføre en forlængelse af sagsbehandlingstiden, som kun er berettiget, såfremt forkyndelsen på en adresse i den medlemsstat, hvor retssagen verserer, faktisk vil hindre sagsøgte i at få kendskab til tvisten, henset til omstændighederne i det foreliggende tilfælde.
- 42 Den forelæggende ret har tilføjet, at det ville være paradoksalt, hvis den person, der har lidt skade som følge af en overtrædelse af konkurrenceretten, kan anlægge sag mod et datterselskab, og dette datterselskab kan dømmes for moderselskabets adfærd, mens datterselskabet ikke kan modtage forkyndelse af en tilsigelse eller af retslige dokumenter, som direkte vedrører det moderselskab, med hvilket datterselskabet udgør én og samme virksomhed i konkurrenceretlig forstand.
- 43 Hvis det antages, at det er i overensstemmelse med kravene til den adgang til effektive retsmidler, som er sikret ved chartrets artikel 47, og som sagsøgte ligeledes er begunstiget af, at forkynde tilsigelsen til et moderselskab på datterselskabets adresse i den medlemsstat, hvor tvisten afgøres, har den forelæggende ret anført, at det fremgår af chartrets artikel 53, at ingen bestemmelse heri må fortolkes som en begrænsning af eller et indgreb i de grundlæggende menneskerettigheder og frihedsrettigheder, der anerkendes i medlemsstaternes forfatninger på disses respektive anvendelsesområder. Som led i andre sager vedrørende erstatningssøgsmål anlagt af lastbilkøbere, som ligeledes er ofre for det kartel, der er nævnt i nærværende doms præmis 17, har Tribunal Constitucional (forfatningsdomstol, Spanien) i et søgsmål anlagt af et moderselskab, som ikke opnåede ophævelse af den procedure, hvorunder processkrifter rettet til dette moderselskab var blevet forkyndt på dets datterselskabs adresse, fastslået, at de grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder, som sagsøgte er indrømmet i den spanske forfatning, var blevet tilsidesat.
- 44 Chartrets artikel 53 kan følgelig være til hinder for, at en tilsigelse, som er rettet til et moderselskab, men afleveres på dets datterselskabs adresse – selv om der foreligger en økonomisk enhed mellem moderselskabet og dets datterselskab – anses for at være gyldigt forkyndt, netop fordi der findes en sådan enhed. Den forelæggende ret ønsker imidlertid oplyst, om en sådan fortolkning af chartrets artikel 53 skaber en alvorlig hindring for retten til en effektiv domstolsprøvelse for en person, der har lidt skade af et kartel, samt for den effektive virkning af artikel 101 TEUF.
- 45 På denne baggrund har Tribunal Supremo (øverste domstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Kan artikel 47 i [chartret], sammenholdt med artikel 101 [TEUF], under de foreliggende omstændigheder i forbindelse med den i denne afgørelse beskrevne sag om et lastbilkartel fortolkes således, at tilsigelse af et moderselskab, mod hvilket der er anlagt en sag om erstatning for konkurrencebegrænsende adfærd, anses for at være korrekt foretaget, når [det indledende processkrift i sagen] er foretaget (eller forsøgt foretaget) på hjemstedet for

datterselskabet, der er hjemmehørende i den medlemsstat, hvor sagen verserer, og moderselskabet, der er hjemmehørende i en anden medlemsstat, ikke har givet møde i sagen og er udeblevet?

- 2) Såfremt det foregående spørgsmål besvares bekræftende, er denne fortolkning af chartrets artikel 47 da forenelig med chartrets artikel 53, henset til Tribunal Constitucionals ([...] forfatningsdomstol) praksis om tilsigelse af moderselskaber, der er hjemmehørende i en anden medlemsstat, i tvister vedrørende lastbilkarteller?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 46 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om chartrets artikel 47, sammenholdt med artikel 101 TEUF, skal fortolkes således, at et moderselskab, mod hvilket der er anlagt et søgsmål med påstand om erstatning for skade forårsaget af en overtrædelse af konkurrenceretten, gyldigt er tilsagt, når forkyndelsen af det indledende processkrift er foretaget på adressen for dets datterselskab, som har hjemsted i den medlemsstat, hvor søgsmålet er blevet anlagt, og med hvilket moderselskabet udgør en økonomisk enhed.
- 47 Den forelæggende ret ønsker navnlig oplyst, om den omstændighed, at det som led i fortolkningen af artikel 101, stk. 1, TEUF er fastslået, at et moderselskab og et af dets datterselskaber, der har hjemsted i en anden medlemsstat, på tidspunktet for de faktiske omstændigheder udgjorde én og samme økonomiske enhed, i lyset af den adgang til effektive retsmidler, som er sikret ved chartrets artikel 47, kan begrunde, at dokumenter rettet til førstnævnte kan forkyndes på sidstnævntes hjemsted med henblik på at reducere omkostningerne til oversættelse af de retslige dokumenter, som sagsøgeren har udfærdiget, og hindre en forlængelse af sagsbehandlingstiden.
- 48 I denne henseende har Domstolen fastslået, at en juridisk enhed i forbindelse med et erstatningssøgsmål baseret på en tilsidesættelse af artikel 101, stk. 1, TEUF, der var fastslået af Kommissionen i en afgørelse, hvori denne enhed ikke var udpeget som den, der havde overtrådt konkurrencereglerne, alligevel kan holdes ansvarlig på dette grundlag som følge af en anden juridisk enheds ulovlige adfærd, når disse enheder begge er en del af den samme økonomiske enhed og således udgør en virksomhed, der har begået overtrædelsen som omhandlet i artikel 101 TEUF (dom af 6.10.2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, præmis 48).
- 49 Selv om begrebet »virksomhed«, og herigennem begrebet »økonomisk enhed«, i denne henseende blot fører til et solidarisk ansvar mellem de enheder, der udgør den økonomiske enhed på det tidspunkt, hvor overtrædelsen begås, er en sådan virksomhed for det første ikke en selvstændig juridisk person i forhold til de retlige enheder, som den udgøres af, hvorfor offeret for den pågældende konkurrencebegrænsende praksis ikke kan anlægge erstatningssøgsmål mod virksomheden som sådan, men nødvendigvis skal tilsige en af de retlige enheder, som denne virksomhed udgøres af (jf. i denne retning dom af 6.10.2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, præmis 44 og 51).
- 50 Selv om et datterselskab med sit moderselskab udgør én og samme økonomiske enhed i konkurrenceretlig forstand, indebærer denne omstændighed for det andet ikke, at moderselskabet udtrykkeligt har bemyndiget eller udpeget dette datterselskab som en person,

som har beføjelse til på dette moderselskabs vegne at modtage de retslige dokumenter, der er rettet til moderselskabet. Der er nemlig ingen formodning for en sådan bemyndigelse, idet nævnte moderselskabs ret til forsvar herved ville kunne skades.

- 51 Det skal i denne henseende bemærkes, at en sikring af, at dokumenter reelt og faktisk modtages, dvs. at der sker forkyndelse af disse over for sagsøgte, og af, at der er tilstrækkelig tid for denne til at forberede sit forsvar, er et krav for overholdelsen af den ret til en effektiv domstolsbeskyttelse, som er fastsat i chartrets artikel 47 (jf. i denne retning dom af 2.3.2017, Henderson, C-354/15, EU:C:2017:157, præmis 72, og af 5.12.2019, Centraal Justitiele Incassobureau (Anerkendelse og fuldbyrdelse af bødestrafte), C-671/18, EU:C:2019:1054, præmis 39).
- 52 Når det angivelige offer for et kartel, som involverer en økonomisk enhed, der består af et moderselskab og et eller flere datterselskaber, vælger – hvilket vedkommende har frihed til – at anlægge sit erstatningssøgsmål mod moderselskabet frem for mod de datterselskaber, der har hjemsted i den medlemsstat, hvor nævnte offer har bopæl, kan denne person følgelig ikke efterfølgende gøre gældende, at der findes en sådan enhed, med henblik på at forkynde retslige dokumenter rettet til moderselskabet på nævnte datterselskabs adresse.
- 53 På trods af den af den forelæggende ret udtrykte tvivl kan hverken chartrets artikel 47, som sikrer retten for en person, der angiveligt er offer for et kartel, en retfærdig rettergang, eller den effektive virkning af artikel 101, stk. 1, TEUF begrunde en anden løsning, og det forholder sig også således, selv om forpligtelsen til at forkynde retslige dokumenter i en anden medlemsstat vil pålægge de angivelige ofre yderligere byrder.
- 54 For det første skal det i denne henseende fremhæves, at selv om de angivelige ofre for en overtrædelse af EU-retten kan påberåbe sig retten til en retfærdig rettergang, som er sikret ved chartrets artikel 47, beskytter denne ret ligeledes sagsøgte, også når det tidligere er fastslået, at sidstnævnte har overtrådt artikel 101, stk. 1, TEUF. I modsætning til sidstnævnte bestemmelse, som vedrører virksomheder, beskytter retten til en retfærdig rettergang, som er sikret ved chartrets artikel 47, nemlig enhver juridisk person individuelt set. Konkurrencesager er således omfattet af de processuelle garantier, der følger af denne artikel, hvilke garantier kræver, at retslige dokumenter adresseret til en person reelt og faktisk overgives til den pågældende.
- 55 For det andet har EU-lovgiver vedtaget flere retsakter, som finder anvendelse på grænseoverskridende sager på det civile og kommercielle område, herunder forordning nr. 1215/2012 og nr. 1393/2007, som tager sigte på at lette den frie bevægelighed for retsafgørelser og forbedre overførslen af retslige og udenretslige dokumenter mellem medlemsstaterne med henblik på forkyndelse, hvorved adgangen til domstolsprøvelse lettes.
- 56 Artikel 4 i forordning nr. 1215/2012 bestemmer for sin del, at personer, der har bopæl på en medlemsstats område, uanset deres nationalitet, som hovedregel sagsøges ved retterne i denne medlemsstat. Som undtagelse til denne bestemmelse fastsætter denne forordnings artikel 7, nr. 2), at en person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges i en anden medlemsstat i sager om erstatning uden for kontrakt, ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået eller vil kunne foregå. Nævnte forordnings artikel 63 bestemmer, at selskaber og andre juridiske personer ved anvendelsen af samme forordning har bopæl det sted, hvor de har deres vedtægtsmæssige hjemsted, deres hovedkontor eller deres hovedvirksomhed.

- 57 Det står i det foreliggende tilfælde fast, at sagsøgeren i første instans, dvs. det angivelige offer for en konkurrencebegrænsende adfærd, i tvisten i hovedsagen har påberåbt sig artikel 7, nr. 2), i forordning nr. 1215/2012 med henblik på at indbringe sit erstatningsøgsmål for den ret, hvor skadetilføjjelsen er foregået, dvs. en spansk retsinstant, selv om sagsøgtens bopæl som omhandlet i nævnte forordnings artikel 63 er i Sverige, hvor denne virksomhed har sit vedtægtsmæssige hjemsted. Denne sagsøger havde derfor i medfør af samme forordning mulighed for let adgang til retsvæsenet.
- 58 Desuden fastlægger forordning nr. 1393/2007 en række regler for, hvordan retslige og udenretslige dokumenter i civile og kommercielle sager fremsendes og forkyndes. I henhold til artikel 1, stk. 1, heri finder denne forordning anvendelse, hvor et dokument skal sendes fra en medlemsstat til en anden for at blive forkyndt dér, med det formål, som fremgår af 2. og 11. betragtning hertil, at forenkles fremsendelsen og herved sikre, at det indre marked fungerer tilfredsstillende.
- 59 Det fremgår navnlig af artikel 1, stk. 2, i forordning nr. 1393/2007, sammenholdt med ottende betragtning hertil, at EU-lovgiver kun har fastsat to omstændigheder, hvorunder forkyndelsen af et retsligt dokument mellem medlemsstaterne er undtaget fra dens anvendelsesområde, nemlig dels når adressatens bopæl eller sædvanlige opholdssted er ukendt, dels når sidstnævnte har udpeget en godkendt repræsentant i den stat, hvor retssagen verserer (jf. i denne retning dom af 19.12.2012, Alder, C-325/11, EU:C:2012:824, præmis 24).
- 60 I andre tilfælde er forkyndelsen af et retsligt dokument nødvendigvis omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 1393/2007, eftersom adressaten for dette dokument er bosiddende i en anden medlemsstat, og skal følgelig, som fastsat i forordningens artikel 1, stk. 1, foretages med de midler, som er fastsat ved nævnte forordning (jf. i denne retning dom af 19.12.2012, Alder, C-325/11, EU:C:2012:824, præmis 25).
- 61 Eftersom adressaten for de retslige dokumenter har hjemsted i Sverige, således som det er anført i nærværende doms præmis 57, mens retssagen verserer i Spanien, skulle sådanne dokumenter i det foreliggende tilfælde have været sendt fra en medlemsstat til en anden som omhandlet i artikel 1, stk. 1, i forordning nr. 1393/2007. Med forbehold for den forelæggende rets efterprøvelse henhører den i hovedsagen omhandlede situation ikke under et af de tilfælde, der er anført i nærværende doms præmis 59, hvorfor reglerne for forkyndelse af retslige dokumenter mellem medlemsstaterne fastsat i forordning nr. 1393/2007 finder anvendelse.
- 62 Flere bestemmelser i forordning nr. 1393/2007 tilsigter udtrykkeligt at forene en effektiv og hurtig fremsendelse af retslige dokumenter med kravet om at sikre en tilstrækkelig beskyttelse af adressaternes ret til forsvar og dette navnlig gennem sikkerheden for en reel og faktisk modtagelse af disse dokumenter (jf. i denne retning dom af 19.12.2012, Alder, C-325/11, EU:C:2012:824, præmis 36).
- 63 Med hensyn til omkostningerne til forkyndelse af et retsligt dokument i modtagerstaten skal det bemærkes, at det følger af 16. betragtning til og artikel 11, stk. 2, andet afsnit, i forordning nr. 1393/2007, at disse omkostninger for at lette adgangen til retsvæsenet skal svare til ét enkelt fast gebyr, som den pågældende medlemsstat på forhånd har fastsat, og som stemmer overens med proportionalitetsprincippet og princippet om forbud mod forskelsbehandling.
- 64 Hvad angår de eventuelle omkostninger til oversættelse forud for fremsendelsen af dokumentet følger det ganske vist af denne forordnings artikel 5, stk. 2, at rekvirenten afholder disse. I øvrigt giver nævnte forordnings artikel 5 og 8, sammenholdt med 12. betragtning hertil, adressaten

mulighed for at nægte at modtage det dokument, der skal forkyndes, hvis dokumentet ikke er affattet på et sprog, som adressaten forstår, eller på det officielle sprog eller et af de officielle sprog på det sted, hvor forkyndelsen skal finde sted.

- 65 Forordning nr. 1393/2007 kræver imidlertid ikke, at der under alle omstændigheder foretages en oversættelse af det dokument, der skal forkyndes, eftersom adressaten for dokumentet, således som det fremgår af denne forordnings artikel 8, kun kan nægte at modtage dette dokument, hvis det ikke er affattet på eller ledsaget af en oversættelse til et sprog, som vedkommende forstår, eller det officielle sprog i den modtagerstaten. Domstolen har i denne henseende præciseret, at når det pågældende dokument ledsages af bilag bestående i dokumentation, som ikke er affattet på modtagerstatens sprog eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, har adressaten ikke ret til at nægte modtagelsen af dette dokument, for så vidt som dokumentet sætter adressaten i stand til at gøre sine rettigheder gældende inden for rammerne af en retslig procedure i afsenderstaten, og disse bilag udelukkende varetager en bevisfunktion og ikke er uundværlige med henblik på at forstå sagens genstand og årsagen til kravet (jf. i denne retning dom af 8.5.2008, Weiss und Partner, C-14/07, EU:C:2008:264, præmis 78).
- 66 Rekvirentens afholdelse af omkostninger til oversættelse har desuden ingen indflydelse på en eventuel senere afgørelse, som retsinstansen eller den kompetente myndighed træffer om fordelingen af sagsomkostningerne.
- 67 Det skal i øvrigt fremhæves, at den omstændighed, at de nationale regler om fordeling af sagsomkostningerne eventuelt er uforenelige med EU-retten – for så vidt som den forelæggende rets tvivl om, hvorvidt det forhold, at det angivelige offer for en konkurrencebegrænsende praksis ikke har mulighed for at forkynde retslige dokumenter til moderselskabet på adressen for dette selskabs datterselskab, der har hjemsted i samme medlemsstat som dette offer, på grund af omkostningerne til oversættelse og forkyndelse af de retslige dokumenter skader sidstnævntes ret til en retfærdig rettergang, som er sikret ved chartrets artikel 47, eller den effektive virkning af artikel 101 TEUF, er knyttet til den omstændighed, at en sagsøger i medfør af de nationale bestemmelser om fordeling af sagsomkostningerne kun kan få godtgjort de sagsomkostninger, som vedkommende har afholdt med henblik på at anlægge søgsmålet, hvis den pågældende får fuldstændigt medhold – ikke i sig selv kan medføre, at bestemmelserne vedrørende forkyndelse af retslige dokumenter ikke finder anvendelse.
- 68 På samme måde er det korrekt, at chartrets artikel 47 med hensyn til forlængelse af sagsbehandlingstiden sikrer, at enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist. Selv hvis forpligtelsen til at forkynde retslige dokumenter i en anden medlemsstat på trods af forordning nr. 1393/2007 anses for at forårsage en betydelig forlængelse af sagsbehandlingstiden, indebærer en sådan forlængelse imidlertid ikke i sig selv en tilsidesættelse af denne bestemmelse, eftersom den rimelige karakter af fristen for afsigelse af dom bør vurderes på grundlag af omstændighederne i den enkelte sag (jf. i denne retning dom af 16.7.2009, Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, C-385/07 P, EU:C:2009:456, præmis 181), og dermed, under hensyntagen hertil, eventuelt tvistens grænseoverskridende karakter.
- 69 For det tredje har Domstolen fortolket artikel 101, stk. 1, TEUF således, at når et moderselskab og dets datterselskab udgør en økonomisk enhed, kan offeret for denne virksomheds konkurrencebegrænsende praksis anlægge et erstatningssøgsmål mod et moderselskab, som Kommissionen har pålagt sanktioner for denne praksis i en afgørelse, eller mod dets datterselskab, selv om sidstnævnte ikke er omfattet af denne afgørelse (jf. i denne retning dom af

6.10.2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, præmis 51). Et angiveligt offer for en sådan praksis, der ønsker at påberåbe sig de rettigheder, som den pågældende udleder af nævnte artikel 101, stk. 1, kan følgelig principielt frit anlægge sit erstatningsøgsmål mod det datterselskab, der har hjemsted i samme medlemsstat som den retsinstant, hvor sagen verserer, hvilket giver dette offer mulighed for at undgå at bære eventuelle omkostninger til oversættelse eller forkyndelse af retslige dokumenter i en anden medlemsstat.

- 70 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at chartrets artikel 47 og artikel 101 TEUF, sammenholdt med forordning nr. 1393/2007, skal fortolkes således, at et moderselskab, mod hvilket der er anlagt et søgsmål med påstand om erstatning for skade forårsaget af en overtrædelse af konkurrenceretten, ikke gyldigt er tilsagt, når forkyndelsen af det indledende processkrift er foretaget på adressen for dets datterselskab, som har hjemsted i den medlemsstat, hvor søgsmålet er blevet anlagt, selv om moderselskabet udgør en økonomisk enhed med dette datterselskab.

Det andet spørgsmål

- 71 Med det andet spørgsmål ønsker den nationale ret nærmere bestemt oplyst, om chartrets artikel 53, såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, skal fortolkes således, at denne bestemmelse tillader, at en medlemsstat kræver, at forkyndelse af et indledende processkrift foretages på hjemstedet for det selskab, som dette dokument er rettet til, og ikke på adressen for et datterselskab til dette selskab.
- 72 Som det fremgår af ordlyden af det andet spørgsmål, er dette spørgsmål udelukkende fremsat, for så vidt som Domstolen måtte besvare det første spørgsmål bekræftende.
- 73 Som fastslået i nærværende doms præmis 70 skal det første spørgsmål besvares benægtende.
- 74 Henset til besvarelsen af det første spørgsmål er det dermed ufornuddent at besvare det andet spørgsmål.

Sagsomkostninger

- 75 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parterers udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Femte Afdeling) for ret:

Artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder og artikel 101 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, sammenholdt med Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1393/2007 af 13. november 2007 om forkyndelse i medlemsstaterne af retslige og udenretslige dokumenter i civile og kommercielle sager (forkyndelse af dokumenter) og om ophævelse af Rådets forordning (EF) nr. 1348/2000, skal fortolkes således, at et moderselskab, mod hvilket der er anlagt et søgsmål med påstand om erstatning for skade forårsaget af en overtrædelse af konkurrenceretten, ikke gyldigt er tilsagt, når forkyndelsen af det indledende processkrift er foretaget på adressen for dets datterselskab, som har hjemsted i den medlemsstat, hvor

søgsmålet er blevet anlagt, selv om moderselskabet udgør en økonomisk enhed med dette datterselskab.

Underskrifter